

Marknadsundersökning kring offentlig upphandling

Innehållsförteckning

Introduktion och MMM projektet	0
Offentlig upphandling	1
Syftet med Marknadsundersökningen	2
Undersökningsresultat	3
Kommun 1	4
Kommun 2	4
Kommun 3 och Kommun 4.....	5
Kommun 5	5
Kommun 6	6
Insamling av information	6
Tabeller.....	7
Reflektion.....	14
Slutsats.....	15
Referenser:	17

Av Richard Rosengren och Lea Pegels

Introduktion och MMM projektet

Den här marknadsundersökningen kommer att handla om hur organisationen Hushållningssällskapet kan hjälpa till att stödja små företag inom livsmedelsindustrin i Jönköpings län. Mer specifikt så kommer den här marknadsundersökningen rikta sig till hur offentliga upphandlingar inom olika kommuner kan påverka firmor som jobbar inom kött och mejeribranschen. Hushållningssällskapet är

en fristående medlemsorganisation som startades 1814 då deras verksamhetsidé var att främja utvecklingen av lantbruket och landsbygden i Jönköpings Län. Det gjorde de genom att leverera ny kunskap till lantbruket och landsbygden med hjälp av kursverksamhet, individuell rådgivning och olika utvecklingsprojekt.

Nu pågår det ett projekt som heter Mer Marknadsförd Mat (MMM), där syftet är att underlätta försäljning av olika livsmedel från delar av Jönköpings län. Projektet riktar sig till företag som förädlar eller producenter inom kommunerna Nässjö, Eksjö, Gnosjö, Gislaved, Vaggeryd samt södra och västra delar av Jönköpings kommun.

Tanken är att biträda de här olika företagen med hjälp av åtta olika aktiviteter inom fyra kategorier som sälj, marknad, förädling och samverkan. Syftet med aktiviteterna är att kunna gynna dem för att få mer marknadsandelar. Aktiviteterna består till exempel av en samlingsmonter där flera företag kommer att kunna ställa ut på en mäsja eller ett studiebesök hos företag som är duktiga på försäljning. Dessutom ska studenter från Jönköpings Högskola göra flera marknadsundersökningar och forskarhjälp ska assistera företag att förbättra sina produkter eller att bygga upp ett distributionsnät. Vidare så innebär aktiviteterna möjliga samverkansmöjligheter för att kunna hjälpa varandra, stöd av professionella testsäljare och workshoppar som handlar om att använda restprodukter eller spill.

Sist men inte minst så kommer det också finnas subventionerad telefonrådgivning. Projektet finansieras av EU pengar tack vare Leader Astrid Lindgren (LAL) och Leader Västra Småland (LVS). Hushållningssällskapet äger projektet men samarbetar med Jönköpings Högskola, Grönt Kluster, Regional Matkultur, LRF, Härensås Matkonsult och flera andra organisationer. Projektet pågår från och med nu fram tills mitten av 2020.

Denna marknadsundersökningen har gjorts av Richard Rosengren och Lea Pegels som studerar på Jönköpings Business Högskola en tvåårig Master Program som heter Global Management. Under sin tredje termin gjorde de en praktik hos Hushållningssällskapet i Jönköping inom ramen för MMM projektet.

Offentlig upphandling

När en kommun ska köpa en tjänst eller vara måste de göra en offentlig upphandling som i förväg beskriver vad de specifikt vill köpa.

Men vad menas med offentlig upphandling? Det är faktiskt en process för inköp av olika varor och tjänster som görs av aktörer inom den offentliga sektorn och som regleras av speciella lagar och regler. Syftet med reglerna är att myndigheterna ska behandla alla som vill ha affärskontrakt med offentliga sektorer lika. Vård, omsorg och skola är olika aktörer inom ramen för offentlig sektor som bedrivs med hjälp av skattebetalarnas pengar (Fackligaorganisationer.se, 2018).

Till exempel, en offentlig upphandling kan beskriva vad kommunen vill köpa för nötkött och kvantiteten som krävs. De företag som är intresserade av kommunens förfrågan kan lämna in ett anbud där de ska förklara sina varor och tjänster. Information för dig som anbudslämnare finns

under: <https://www.upphandlingsmyndigheten.se/omraden/livsmedel/for-saljare-av-livsmedel-och-maltidstjanster/>

För att företag ska kunna lämna in ett anbud måste de uppfylla olika hållbarhetskriterier (ID Krav). Dessa kriterier ökar hållbarhetsprestandan inom livsmedel som till slut kan stödja landsting, kommuner och organisationer. Detta kan uppnås från minskad användning av kemikalier, ökat djurskydd, klimatanpassning av jordbruket, större biologisk mångfald och begränsad övergödning. Föremålet för upphandlingen av ekologisk mjölk till exempel, kräver information om ursprunget, det ska vara en EU-ekologisk vara, mjölkkråvaran ska komma från nötkreatur som har tillgång till bete och att operativa ingrepp ska ske med bedövning. Det är viktigt att svenska företag och företag inom EU kan uppfylla de svenska och EU hållbarhetskriterier om de ska lämna ett anbud till offentliga sektorer inom Sverige. Mer information finns här <https://www.upphandlingsmyndigheten.se/hallbarhet/stall-hallbarhetskrav/livsmedel/>. Samtidigt så kan varje kommun bestämma själv, hur tungt de väger detta krav. Det betyder att vissa kommuner ställer jättehögt krav på hållbarhet när de gör en offentlig upphandling, medans andra sätter prioriteten på andra villkor.

Det intressanta med de här olika kraven är att regeringen vill förbättra situationen för svenska bönder och sätta högre krav på kommuner när det gäller till exempel djurskydd och låg antibiotikaanvändning (Lantbruk.se, 2018). Elisabet Qvarford, före detta VD för Svensk Kött, tycker dessutom att det ska ställas samma krav på kommuner och landsting som på bönderna. I dagsläge är 40–50 procent av kött som serveras i skolor och omsorg importerat. Regeringen vill ändra det här då just nu är det bara 60 procent av offentliga sektorer som ställer dessa hållbarhetskrav. Dessutom visar branschorganisationen Svenskt Kött att det finns stora möjligheter att förstärka kraven vid offentlig upphandling som till exempel djurskydd. Detta innebär att mer svenskt kött kan bli inköpt och sålt då konsumenter föredrar svenskt kött på grund av höga djurskydd och låg antibiotikaanvändning (Qvarford, 2018). Med hjälp och kontroll av livsmedelsverket säkerställs samtidigt att maten på svenska marknaden är säker. De kontrollerar till exempel maten på marknaden genom ett provtagningsprogram redan tidigt i livsmedelskedjan (Livsmedelsverket.se, 2018). Detta kan gynna små företag då det skapar möjligheter att komma in i marknaden och minskar internationell konkurrens, där det finns vissa produkter och producenter som inte kan hålla den svenska kraven. Det gemensamma målet är att livsmedel ska inköpas från lokala eller regionala företag och inte från utlandet. Därför undersöker vi just nu vilka produkter och vilka mängder de olika kommunerna köper in när det gäller livsmedel. Mer information om inköpsprocessen för livsmedel och måltidstjänster kan man hitta under <https://www.upphandlingsmyndigheten.se/omraden/livsmedel/>

Syftet med Marknadsundersökningen

Flera små lokala företag inom matproduktion, speciellt inom mejeriförsäljning och köttproduktion, påpekar att det är svårt att stå emot den stora konkurrensen i Sverige. Emma, som producerar och säljer kött, säger att det kan vara svårt för henne att leverera stora mängder av särskilt kött som fransyska till exempel. Dessutom är det inte lätt för henne som småföretagare att tajma slaktning med försäljningen av köttet (Emma, 2018). Ett likadant problem har Anton som har ett gårdsmejeri. Han tycker att det är svårt att mäta sig mot de stora europeiska företagen som Sverige köper sin mat från

och att han saknar resurser i jämförelse med dem. När det gäller offentlig upphandling så kan båda bara leverera en viss andel av mängden av produkterna och alltså inte alla produkter i en produktkategori. Anton till exempel, kan leverera mjölk och grädde inom mejeriprodukter men ingen yoghurt, fil eller ost. (Anton, 2018)

Syftet med den här marknadsundersökningen är därför att hjälpa småföretagare inom matproduktion att jämföra de olika kommunerna när det gäller offentlig upphandling. På det sättet ska man kunna lätt se hur mycket varje kommun inom MMM-projekten köper in totalt per år när det gäller livsmedel, hur mycket det blir per 1000 invånare och vad snittpriset av produkten är. Tanken är att göra det enklare att se hur stora volymer det rör sig om i kommunerna och prisnivåerna. Dessutom ska vi utreda om kommunen har en distributionscentrum så att det blir lättare att leverera produkterna och vad kommunen gör idag för att köpa mer lokal mat.

Observera att vi bara fokusera på de sex kommunerna som ett urval men att resultaten ska kunna tolkas på fler kommuner eftersom siffrorna baseras på antalet invånare. Det är också viktigt att påpeka att Jönköpings län gör en offentlig upphandling inom livsmedel (mest sjukhusmat) för hela regionen.

I det följande kan du läsa undersökningsresultatet och det specifika resultatet för varje kommun. Därefter har vi också sammanfattad informationen om offentlig upphandling i en tabell. För att skydda kommunerna och leverantörerna, så har vi nämnt de istället Kommun 1–6 och Leverantör A–G.

Undersökningsresultat

I vår marknadsundersökning har det visat sig att den offentliga sektorn har börjat köpa allt mer svensk mat, speciellt när det handlar om kött. Detta har å den ena sidan att göra med de högre ambitioner som ställs nu av regeringen men å andra sidan också med att fler kommuner ser möjligheter och fördelar med att handla lokala produkter. Det finns ett ökat intresse av hållbarhet, svenskproducerad och ekologiska produkter. Det visar sig att kommunerna är beredda att betala för mervärden som är mätbara och certifieringsbara så som ekologisk mat. Så har till exempel Kommun 1, 2, 4 och 6 köpt upp till 21% ekologiska livsmedel, Kommun 3- 34% och Kommun 5- 42% under 2016. Emellertid ligger hela Jönköpings Län på 17:e plats, efter Östergötland och Västernorrland, i jämförelse samt Skåne och Södermanland som inköper upp till 39% ekologisk mat (Landets Fria, 2017).

Även om vissa kommuner i Jönköpings Län kan förbättras när det gäller inköp av ekologiska produkter, så har både Kommun 1 och 5 gjort justeringar under sommaren 2018 där de har tagit beslut att inhandla mer svenskproducerade och lokaler produkter, både ekologiskt och konventionell, för att hjälpa bönder efter den torra sommaren. Kommun 1 ska till exempel handla upp till 100% svenskt nötkött, kyckling och gris, medans Kommun 5 vill satsa 1 million SEK extra i år för att kunna köpa svenskt kött (Malmberg, 2018).

Emellertid, så är det inte bara kött som köps in lokalt utan även mejeriprodukter, frukt och grönsaker. I det följande, så fokusera vi på varje kommun på djupet för att kunna jämföra vilka produkter och

mängder de köper in samt om det finns ett distributionscentrum och vilket värde de lägger på lokala produkter.

Kommun 1

Utav de sex kommuner som den här undersökningen är baserat på, så är Kommun 1 den största med 137 481 invånare. Enligt information från upphandlaren i Kommun 1 så har den kommunen ett avtal med en huvudleverantör som heter Menigo. Dessutom gör Kommun 1 en offentlig upphandling vart fjärde år samt håller på med en grossistupphandling redan nu i vecka 46, 2018. Varje år så kan det samtidigt omförhandlas vissa huvudkomponenter, som fisk och fågel, i ett avtal. De olika produkter som de köpa in inom kött är väldigt varierande så som djupfrost, fryst och färsk nöt, fläsk, blandfärs, lamm, korv och även chark. När det gäller mejeri, så får de in mjölk, ost, yoghurt, grädde och mycket annat. Inom frukt och grönt så får de in tomat, potatis, äpple och jordgubbar. Information om hur mycket Kommun 1 köper in totalt, mängder av kilo/liter per 1000 invånare som de köper in, samt snittpriset inom dessa produktkategorier kan man hitta längst ner efter den sista sammanfattningen av kommunen.

Kommun 1 har ett distributionscenter där varorna som kommer in samlas ihop och sedan distribuerat av kommunen till de olika offentliga sektorerna. Framförallt så försöker kommunen att köpa mer lokala produkter genom att dela upp upphandlingarna (som till exempel med fruktkorgar). Enligt Kommun 1 upphandlare så är det viktigt för kommunen att köpa in lokala produkter då man kan stödja mindre företag, men det måste också finnas de produkter som kommunen behöver, annars köper de någon annanstans. För att nå eller få mer lokala företag så söker Kommun 1 leverantörer på lokala marknaden och försöker att få grossisterna att arbeta med de mindre leverantörerna. Samtidigt så har kommunen haft kontakt med Lantbrukarnas Riksförbund (LRF) så att de kan nå ut till flera företag.

Kommun 2

Kommun 2 har 17 270 invånare och en upphandling görs vart fjärde år. Nästa upphandling är redan annonserad då den sista anbudsdagen är den 3-12-2018. Enligt information som vi fick från Kommun 2 så har de också ett avtal med huvudleverantören Menigo. Produkterna som de köper in inom kött varierar mellan fryst och färskt nöt, lamm, fläsk, blandfärs, korv och chark. Angående mejeri, så får de in mjölk, yoghurt och grädde men ingen ost enligt informationen som vi har fått. Om man vill få mer information angående ost, så får man kontakta Kommun 2. När det gäller frukt och grönt, så får de in tomat, potatis, äpple och jordgubbar. Information om hur mycket Kommun 2 köper in totalt, mängder av kilo/liter per 1000 invånare som de köper in, samt snittpriset inom dessa produktkategorier kan man hitta längst ner efter den sista sammanfattningen av kommunen.

Kommun 2 har inget distributionscenter då de är för små för en samordnad varudistribution. Deras pågående upphandlingar är uppdelad i 5 anbudsområden:

Anbudsområde A – Huvudleverantör för varugrupperna 1 – 14,

Anbudsområde B - Mejerivaror, Leverantör för varugruppen 15,
Anbudsområde C – Ägg, Leverantör för varugruppen 16,
Anbudsområde D - Frukt och grönt, Leverantör för varugruppen 17 och
Anbudsområde E - Färskt, fryst nötkött, Leverantör för varugruppen 18.

Det finns stora krav på form och innehåll i upphandlingsprocessen av offentlig upphandling och i de fall där upphandlingen gäller ett mindre värde kan förenklade regler användas. Samtidigt så kan uppdelade upphandlingar ge små företag möjligheten att lämna ett anbud för minde mängder och hjälpa dem att stå emot de stora näringsidkare som har konkurrenskraften.

Kommun 3 och Kommun 4

Anledning varför vi sätter ihop informationen om Kommun 3 och 4 är på grund av att Kommun 3 sköter Kommun 4s upphandlingar. Detta innebär att allt information som vi har om offentlig upphandling inom livsmedel kommer ifrån Kommun 3. Totala invånare för både kommunerna är 36 362, då Kommun 4 har 9 733 invånare och Kommun 3 har 26 629 invånare. De här kommunerna gör en offentlig upphandling vart fjärde år men har möjlighet att förlänga avtalet. Sista upphandlingen var under 2016 / 2017. Varje avtal har en avtalstid på 2 år med möjlighet till 1+1 års förlängning.

Kommunerna har en avtalslista med en huvudleverantör, Leverantör A. De olika produkter som de får in inom kött är baserat på nöt, fläsk, blandfärs, lamm, korv och chark. Tyvärr så fick vi inte tag på information inom mejeri och har valt att exkludera det från Kommun 3 och 4. När det gäller frukt och grönt så får de in potatis, äpple och jordgubbar.

Information om snittpriset för varje produktkategori kan hittas längst ner efter den sista sammanfattningen av kommunen. Detta innebär att informationen om hur mycket Kommun 3 och 4 köper in totalt och mängder av kilo/liter per 1000 invånare som de köper in saknas.

Varken Kommun 3 eller 4 har en distributionscenter i sitt område. De delar upp sina upphandlingar av livsmedel inom 9 olika delar för att främja mindre leverantörer i kommunerna. Varje uppdelat upphandling, upphandlas separat för att förenkla processen för anbudslämnare. För att köpa in mer lokala produkter så har kommunerna dialog med leverantörerna angående vad de kan erbjuda och hur mycket. Dessutom, samarbetar de med LRF för att nå och få flera företag. Enligt Kommun 3s upphandlare, är det politiskt viktigt att köpa flera lokala produkter.

Kommun 5

Kommunen har 13 840 invånare där deras ramavtal tecknas på fyra år. De har påbörjat arbete med den nya upphandlingen nu då deras avtal löper ut sista augusti 2019.

Kommun 5 har avtal med Leverantör C (Kött såsom grytbitar, nötfärs och stekar), Leverantör A (Mejeri - mjölk, ost, yoghurt, grädde; Frukt & Grönt - tomat, potatis, äpple; Kött - nöt, blandfärs, korv, chark, fläsk) och Leverantör B (Frukt & Grönt - tomat, potatis, äpple och jordgubbar; Mejeri - mjölk, yoghurt, grädde).

Kommun 5 har ingen distributionscenter, men de har uppdelade upphandlingar för att nå ut till mindre lokala företag. Enligt kommunens upphandlare så är det viktigt att köpa in mer lokalt och de har haft dialog med olika leverantörer inför upphandlingen 2015. De har redan påbörjat dialog med leverantörer under hösten och brukar dela upp upphandlingen efter marknaden så att små och lokala leverantörer kan vara med och lämna anbud.

Information om hur mycket Kommun 5 köper in totalt, mängder av kilo/liter per 1000 invånare som de köper in, samt snittpriset inom dessa produktkategorier kan man hitta längst ner efter den här sammanfattningen. Observera att det finns information som saknas för olika leverantörer angående totalt inköp, mängder av kilo/liter per 1000 invånare och snittpriset.

Kommun 6

I Kommun 6 finns det 31 178 invånare. Kommunen har en avtalslista med Leverantör A, D, E, F och G. Leverantör D levererar frukt och grönt (tomat, potatis, jordgubbar och äpple), kött (nöt, korv, bacon och skinka) och mejeri (mjölk, yoghurt och ost).

Leverantör A levererar frukt och grönt (tomat, potatis, jordgubbar och äpple), kött (fläsk, nöt, blandfärs, korv, lamm och chark) och mejeri (mjölk, yoghurt och ost).

Leverantör E levererar bara mejeri (Mjölk och grädde).

Leverantör F levererar korv till kommunen.

Leverantör G levererar kött så som köttfärs, fläsk och nöt.

Kommun 6 gör en ny offentlig upphandling vart 3 eller 4 år, då upphandlingar sker beroende på nuvarande avtal som löper ut vid olika tillfällen med dessa leverantörer.

Allt färskt kött kommer från småländska gårdar (Leverantör Gs affärsidé), all köttråvara i Leverantör Fs korv är svensk och cirka 90% av allt berett kött de har på avtal med Leverantör A, är svenskt.

Allt kött via avtal uppfyller samma höga krav på djurens levnadsvillkor, slakt och antibiotikaanvändande. Ursprung av mjölkprodukter kommer från Arla (Leverantör D), Skånemejerier (Leverantör D) och Leverantör E. Kommun 6 har ingen distributionscenter för tillfället och för att hjälpa mindre livsmedelsleverantörer, så bjuder kommunen in dem till dialog innan en offentlig upphandling och de andra leverantörer får de hjälp av LRF att hitta.

Ytterligare information om inköp, mängder av kilo/liter per 1000 invånare, samt snittpriset inom dessa produktkategorier kan man hitta i tabellen i slutet.

Insamling av information

Information om upphandlingarna kan man få från respektive kommuns hemsida genom att söka efter upphandlingar, ytterligare information kan lämnas ut av upphandlingsansvariga. De flesta kommunerna jobbar ihop med en del stora leverantörer som Martin & Servera och Menigo men har också ett antal små leverantörer som till exempel bara levererar en viss produktkategori. På det sättet säkerställs att också småföretagare har chansen att sälja sina produkter till kommunen.

Eftersom varje kommun har sina anbudsperioder på olika år, innebär det att informationen är samlad från olika årtal. Under forskningen fick vi dessutom tag på varierande informationskällor angående offentlig upphandling, till exempel antingen anbudsspecifikation, en avtalslista eller prislista. Dessvärre var inte all information tillgänglig, vilket innebär att information kan saknas för vissa kommuner.

Det betyder också att från vissa kommuner saknas priser eller kvantiteter som är inköpt per år. Därutöver märkte vi att de informationskällor vi fick är organiserade efter olika kategorier.

Till exempel: en kommun strukturerar sin upphandling i anbudsspecifikation enligt leverantörer som de har avtal med medan en annan kommun sorterar sin upphandling efter leveranskondition (djupfrysta, frysta, kylda och färska varor) och en tredje kommun enligt produktkategorier såsom kött, mejeri, frukt, grönsaker osv.

Därtill, så upptäcktes att mängder av produkter som inköps skiljer sig betydligt från kommun till kommun. Till exempel, så köps det in varierande mängder av potatis i olika former (skalad, bakad, potatis rätter, potatismos, klyftpotatis, osv.) av varje kommun.

Det visade sig dessutom att kommunerna använder olika terminologier, definitioner och enheter. Priset kan till exempel ha varit angiven som referenspris, avtalspris, belastningspris eller bara "pris" och inköpskvantitet nämns ibland som uppskattat årsförbrukning, uppskattat volym eller färdig kvantitet.

Ytterligare, så skiljer sig enheterna inom produktkategorier för varje kommun då till exempel potatis eller jordgubbar kan bli mätt av kilo, påse, hink, ask eller burk. Samma problem uppstod inom mejeriprodukter där det mäts ibland i liter, centiliter, deciliter, burk, gram eller så var det otydligt vilken enhet det var.

Trots att vi försökte räkna allting till en gemensam enhet, för jämförelse, var det ibland svårt att komma fram till snittpriset eller inköp per 1000 invånare. Generellt var informationen som vi fick tillgång till väldigt bred, komplicerad, utspridd och otydlig. Vi bestämde oss därför att generalisera och sammanfatta informationen på lättaste och tydligaste sättet.

Till slut så analyserar vi bara Kött (Nöt, fläsk, lamm, blandfärs, chark, korv), Mejeri (utan laktosfria) såsom mjölk, ost, yoghurt (fil, kvarg, crème fraiche, gräddfil), Grädde (visp-, matlagnings-, kaffe-), två grönsaker (tomat och potatis), samt två frukter (äpple och jordgubbar).

Tabeller

I det följande så hittar du en jämförelse av de utvalda kommunerna, med produktkategorier, totalt inköpskvantitet per år, inköpskvantitet per 1000 invånare och snittpriset. Observera att terminologier skiljer sig så att en förklaring finns i slutet av tabellen.

Kommun 5 och Kommun 6 valde vi att ha separat, eftersom här fick vi uppdelat upphandlingar enligt stora leverantörerna och ett antal små.

Kommun 1, Kommun 2, Kommun 3/Kommun 4

	Kommun 1			Kommun 2			Kommun 3/ Kommun 4		
	Totalt (kg/l)	Per 1000 invånare (kg/l)	Snitt pris (SEK)	Totalt (kg/l)	Per 1000 invånare (kg/l)	Snitt pris (SEK)	Totalt (kg/l)	Per 1000 invånare (kg/l)	Snitt pris (SEK)
KÖTT									
Nöt	94 151	684,8	86,96	9 558	553,4	103,10	-	-	111,07
Korv	73 077	531,5	71,17	10 060	582,5	69,82	-	-	43,93
Blandfärs	32 007	232,8	73,40	2 100	121,6	86,00	-	-	62,33
Fläsk	55 446	403,3	82,63	4 800	277,9	94,33	-	-	60,94
Lamm	573	4,2	106,50	250	14,5	102,00	-	-	127,30
Chark	18 748	136,4	80,54	3 421	198,1	108,86	-	-	56,98
FRUKT									
Äpple	78 254	569,2	14,90	10 189	590	-	-	-	12,08
Jordgubbar	5 465	39,8	26,96	312	18,1	-	-	-	17,22
GRÖNSAKER									
Tomat	40 739	296,3	-	4 384	253,9	-	Allt information om Tomater saknas		
POTATIS									
	447 401	3 254,3	-	31 303	1 812,6	41,00	-	-	18,60
Mejeri							Allt information om Mejeri saknas		
Mjölk	803 008	5 840,9	14,14	103 948	6 019	16,63			
Yoghurt (Fil, Kvarg, Creme Fraiche)	228 799	1 664,4	24,30	18 072	1 046,4	25,45			
Grädde (Matlaggnings, Vispgrädde, Kaffegrädde)	107 314	780,6	40,05	7 536	436,4	50,50			
Ost	79 011	574,7	92,17	Allt information om Ost saknas					

*Alla 3 (4) kommuner har olika terminologier för kvantiteter och priser:

- Kommun 1
 - Totalt (kg/l) = “Färdig kvantitet” (information om det är verkligen kilos eller liter saknas)
 - Snittpris (SEK) = “Referenspris”
- Kommun 2
 - Totalt (kg/l) = “Uppskattat årsförbrukning” i kilo och liter (mejeri)
 - Snittpris = “Belastningspris”
- Kommun 3/ Kommun 4
 - Totalt (kg/l) = information saknas
 - Snittpris = ”pris”

Kommun 5

		Kommun 5		
		Totalt (kg/l)	Per 1000 invånare (kg/l)	Snitt pris (SEK)
Leverantör A	KÖTT			
	Nöt	7 000	505,8	109,84
	Korv	2 100	151,7	69,45
	Blandfärs	4 500	325,1	87,96
	Fläsk	3 895	281,4	60,87
	Lamm	Allt information om Lamm saknas		
	Chark	1 800	130,1	60,69
	FRUKT			
	Äpple	6 000	433,5	-
	Jordgubbar	Allt information om Jordgubbar saknas		
	Grönsaker			
	Tomat	4 200	303,5	-
	Potatis	41 000	2 962,4	-
OST	5 610	405,3	84,27	
Mejeri				
Mjök	118 490	8 561,4	10,57	
Yoghurt (fil, kvarg, creme fraiche)	20 950	1 513,7	23,57	
Grädde (Visp, kaffe)	3 994	288,6	33,82	
Leverantör B	FRUKT			
	Äpple	-	-	19,60
	Jordgubbar	-	-	48,90
	Grönsaker			
	Tomat	-	-	67,90
	Potatis	-	-	14,40
Mejeri				
Mjök	-	-	9,10	
Yoghurt (fil, kvarg, creme fraiche)	-	-	25,60	
Grädde (visp, matlagings, kaffe)	-	-	18,00	
Leverantör C	Kött			
	Nötfärs	-	-	115,00
	Stekar	-	-	160,00
	Grytbitar	-	-	150,00

*Kommun 5s terminologier angående kvantitet och pris skiljer sig för de olika leverantörerna

- Leverantör A
 - Totalt = "Uppskattat volym i kg/l"
 - Snittpris = "Belastningspris"
- Leverantör B och C
 - Totalt = information saknas
 - Snittpris = "Pris"

Kommun 6

		Kommun 6		
		Totalt (kg/l)	Per 1000 invånare (kg/l)	Snitt pris (SEK)
Leverantör D				
	Kött (Nöt, korv, bacon, skinka)	38,5	1,2	-
	Frukt			
	Äpple	3 508	112,5	25,36
	Jordgubbar	23	0,7	-
	Grönsaker			
	Tomat	2 807	90	17,67
	Potatis	2 262	72,6	17,20
	OST	2 492	79,9	-
	Mejeri			
	Mjök	77 612	2 489,3	-
	Yoghurt (Fil)	5 378	172,5	-
Leverantör A				
	KÖTT			
	Nöt	1 790	57,4	-
	Korv	4 964	159,2	-
	Blandfärs	257	8,2	-
	Fläsk	376	12,1	-
	Lamm	9	0,3	-
	Chark	6 161	197,6	-
	FRUKT			
	Äpple	21	0,7	-
	Jordgubbar	356	11,4	-
	Grönsaker	Allt nformation om Tomat saknas		
	Tomat			
	Potatis	5 767	185	-
	OST	9 566	306,8	-
	Mejeri			
	Mjök	699	22,4	-
	Yoghurt (FIL)	14	0,4	-
Leverantör E				
	Mejeri			
	Mjök	-	-	9,55
	Grädde	-	-	27,25
Leverantör F				
	Kött (Korv)	-	-	45,59
Leverantör G				
	Kött			
	Köttfärs	-	-	70,00
	Fläsk	-	-	78,00
	Nöt	-	-	93,60

*Kommun 6s terminologier angående kvantitet och pris skiljer sig för de olika leverantörerna

- Leverantör D och Leverantör A
 - Totalt (kg/l) = “Kvantitet” i kilo och liter (mejeri)
 - Snittpris (SEK) = “pris”
- Leverantör E, F, G
 - Totalt (kg/l) = information saknas
 - Snittpris = “pris per liter” och “pris per kilo”

För att kunna jämföra alla kommunernas inköp per 1000 invånare och snittpriser, så valde vi även att räkna ut medlen, standardavvikelsen och skillnaden mellan värdena. Observera att vi valde att exkludera extrema värden och att det kan finnas värdefel. Detta är eftersom ibland används det snittpris, belastningspris eller avtalspris samt variation i volymerna på grund av förbackningsstorlekar och angivelser såsom kg/liter. Dessutom så är urvalet rätt litet, eftersom leverantörerna har olika uppgifter, ibland finns det bara två siffrekällor och vissa uppgifter saknas.

Konsumtion (kg) per 1000 invånare	Kommun 1	Kommun 2	Kommun 6	Medel	Standardavvikelse	Skillnad STD/Medel
KÖTT						
Nöt	684.80	553.40		619.10	93	15%
Korv	531.50	582.50	159.20	424.40	231	54%
Blandfärs	232.80	121.60		177.20	79	44%
Fläsk	403.30	277.90	12.10	231.10	200	86%
Lamm	4.20	14.50	0.30	6.33	7	116%
Chark	136.40	198.10	197.60	177.37	35	20%
FRUKT & GRÖNT						
Äpple	569.20	590.00		579.60	15	3%
Jordgubbar	39.80	18.10	12.10	23.33	15	62%
Tomat	296.30	253.90	90.00	213.40	109	51%
Potatis	3254.30	1812.60	257.60	1774.83	1499	84%
Mejeri						
Mjök	5840.90	6019.00		5929.95	126	2%
Yoghurt (Fil, Kvarg, Creme Fraiche)	1664.40	1046.40		1355.40	437	32%
Grädde (Matlaggnings, Vispgrädde, Kaffebrädde)	780.60	436.40		608.50	243	40%
Ost	574.70		386.70	480.70	133	28%

Snittpriser (kr/kg)	Kommun 1	Kommun 2	Kommun 3/4	Kommun 6	Kommun 5 - A	Kommun 5 - B	Medel	Standardavvikelse	Skillnad STD/Medel
KÖTT									
Nöt	86.96	103.10	111.07	93.60	109.84	141.67	107.71	19.08	18%
Korv	71.17	69.82	43.93	45.59	69.45		59.99	13.93	23%
Blandfärs	73.40	86.00	62.33		87.96		77.42	11.95	15%
Fläsk	82.63	94.33	60.94	78.00	60.87		75.35	14.47	19%
Lamm	106.50	102.00	127.30				111.93	13.50	12%
Chark	80.54	108.86	56.98		60.69		76.77	23.76	31%
FRUKT & GRÖNT									
Äpple	14.90		12.08	25.36	19.60		17.99	9.49	53%
Jordgubbar	26.96		17.22		48.90		31.03	16.23	52%
Tomat				17.67	67.90		42.79	35.23	82%
Potatis		41.00	18.60	17.20	14.40		22.80	12.26	54%
Mejeri									
Mjök	14.14	16.63		9.55	10.57	9.10	12.00	3.26	27%
Yoghurt (Fil, Kvarg, Creme Fraiche)	24.30	25.45			23.57	25.60	24.73	0.97	4%
Grädde (Matlaggnings, Vispgrädde, Kaffegrädde)	40.05	50.50		27.25	33.82	18.00	33.92	12.35	36%
Ost	92.17				84.27		88.22	5.59	6%

* Kommun 5 - A/B: Leverantör A och B

Reflektion

Jämn mjölkproduktion

Betrakta man resultatet av varje produktkategori, så ser vi att mjölkprodukter till exempel konsumeras lika mycket i alla kommuner, när man räknar per 1000 invånare. Så konsumeras det i medel rund 6 ton mjölk per 1000 invånare i Kommun 1 och 2. Kommun 6 visade bara halva värdet, men vi saknar ytterligare information om inköpsmängder från Leverantör E. Mer underlag behövs för att få klarhet i om det är stora eller små variationen. Kommun 5 har ett mycket högre värde, där vi förmoda ett värdefel.

Ojämn efterfrågan efter lammkött

Inom köttkategorien så finns det slående stor skillnad av lammkonsumtion. Som lägst konsumeras 300 gram per 1000 invånare i Kommun 6 och som högst 14,5 kilo per 1000 invånare i Kommun 2. Igen så kan det handla sig om vissa värdefel men samtidigt så fick vi bara information om en leverantör som levererar lammkött till Kommun 6. Information om lammköttleverans av samma leverantör till Kommun 5 saknas helt. Emellertid så kan det också finnas skillnader i sammansättningen av menyerna, kockarnas olika intresse och kunskap. En informationskampanj till offentliga kök kring lamm skulle kraftigt kunna öka volymerna i olika kommuner, eftersom det verkas finna en potential av 14,5 kg lammkött per 1000 invånare. I hela Jönköpings län bor det rund 356 000 personer, vilket innebär 5,1 ton lammkött i förbrukning från hela länet vid en lyckad kampanj. Detta skulle kunna innebära en stor skillnad för lammproducenter i länet.

Jämn efterfrågan av kött

Förutom inom lammkonsumtion, så är den generella konsumtionen av kött överlag jämn i alla kommuner. Minst tre kommuner köper till exempel rund 581,3 kilo Nötkött per 1000 invånare i genomsnitt. Ett grovt nyckeltal skulle kunna vara fyra nötkreatur i offentlig upphandling per 1000 invånare och år. Detta nyckeltal tar inte hänsyn till de olika kött detaljerna utan djuret som en helhet. Observera att priserna på nötkött är i snitt 107kr/kg vilket kan anses som ett rimligt pris.

Äpplen, ost, Potatis och Jordgubbar äts i lika stor grad i de olika kommunerna

Inköpet av äpple är också jämnt i alla kommuner, där det konsumeras i snitt mellan 433,5 kilo äpple per 1000 invånare i Kommun 5 och 590 kilo äpple per 1000 invånare i Kommun 2. Emellertid verkar Kommun & bara köper totalt 113,2 kilo äpple per 1000 invånare. Jämna mängder i inköp per 1000 invånare av olika kommuner ser vi även i produktkategorierna Jordgubbar, Potatis och Ost.

... men de kostar väldigt olika.

En stor skillnad i pris ligger även mellan äpplena, där det lägsta priset ligger på 12,08 kr/kg i Kommun 3/4 och det högsta priset ligger på 25,36 kr/kg i Kommun 6. Man kan anta förpackningsstorlekar gör ett felvärde även i priset men samtidigt stannar frågan varför det är en så stor skillnad mellan en relativt likvärdig produkt.

När det gäller potatis, så ligger snittpriset på ungefär 16,73 kr/kg men Kommun 2 står ut med 41,00 kr/kg. Förmodan här är prisskillnaden kommer från de olika förpackningsstorlekar och formen i vilken potatisen kan komma. Så som med tomaterna, så finns det olika former av potatis som skivad, tvättat, oskalad, klyftpotatis osv.

Misstänka statistikavvikelse

Eftersom vi ser i snitt mycket mindre inköpsmängder i Kommun 6, antar vi att det saknas information kring den totala inköpen å den ena sidan, men å den andra sidan kan det även bero på olika menyer och ett mindre antal offentliga institutioner.

Mjölksprodukter, prispressade eller brist på variation?

När det gäller snittpriset, så uppvisar mejeriprodukter en enormt låg variation på prisnivåerna. Det ligger på 4% respektive 6% på yoghurt och ost. Mjolk och grädde skiljer sig mer då värdena ligger på 27% respektive 36%. Antagandet är att prispressen är hårdare i vissa kommuner och/eller att det finns ett för likriktat produktutbud bland ost och yoghurt jämförd med de större variationerna i mjolk och grädde. Variationer kan vara fetthalter, ändamål (kaffemjolk/kaffegrädde/lattmjolk), hög-protein mjolk mm. Funktionell mat som kan tilltala till kunden offentliga kök skulle kunna uppbringa ett högre pris och ha mindre konkurrens av andra produkter.

Jämna köttpriser utom för chark som sticker iväg

I produktkategorin kött är priser relativt jämna, förutom för korv och charkprodukter. Största skillnaden i charkprodukter ser vi mellan Kommun 2 och 3/4 där Kommun 2 köper in chark i snitt för 108kr/kg och Kommun 3/4 för bara 57kr/kg. Vi tror att detta beror på skillnader i förpackningsstorlekar, alltså en stor del värdefel.

”Tomat kostar bananas”

Kategorin Frukt och Grönt har också en stor spridning av priserna. Vi ser till exempel stora skillnader med priser för tomater. Även om vi saknar en stor del information om priser angående tomater, så ligger största prisskillnaden på 50,23 kr/kg. Det kan bero på att kommunen vill köpa in flera olika typer av tomater såsom skivade, förpackade, cocktailtomater mm. Forskning visar på att ett ökat utbud av olika produkter kan höja upp värdet på varan. Det kan också ha med olika nivåer av förädling av tomaterna såsom skivade. Vill man att priserna ska öka i andra segment bör man kika på hur tomater säljs, ex cocktail-tomater, körsbärstomater, tomatkvist, mm. En sannolik orsak kan också vara statistikfel eftersom det enbart finns två tillförlitliga värden på tomat.

Slutsats

Sammanfattningsvis, så verkar det som att Kommun 1 köper in mest olika produktkategorier och också större mängder per 1000 invånare än de andra kommunerna. Snittpriserna för kött verkar ligga lite lägre, jämförd med andra kommuner men i genomsnitt för frukt och mejeriprodukter. Samtidigt så köper Kommun 2 också in ett antal olika produktkategorier och deras upphandling och välstrukturerad i fem olika anbudsområden, så att även små leverantörer kan lägga ett anbud.

Kommun 2 verkar ligga i genomsnitt med snittpriset och mängder av olika varor som de köper in per 1000 invånare.

Kommun 3 och kommun 4 har lagts ihop när det gäller offentlig upphandling, som kan förenkla stora, komplexa upphandlingar. En sammanlagd upphandling kan öka konkurrenskrafter så att kommunen har delat upp sina upphandlingar i nio olika delar för att främja mindre leverantörer i kommunerna. Tyvärr, så saknas det mycket information om totaler inköpsmängder, så att vi rekommendera att kontakta kommunerna själva om denna information.

Kommun 5 köper också en del av sina produkter från Leverantör A, men det visar sig att det är mycket större mängder än Kommun 6. Dessutom köper kommunen produkter från Leverantör B och C, vilket låter förmoda att de lägger också ett stort värde på lokala produkter. Vi ser också ett väldigt bra snittpris för inköpet av kött från Leverantör C.

För Kommun 6 så kom vi fram till att de köper sina produkter av två stora huvudleverantörer, Leverantör A och D, och även tre mindre leverantörer inom kött och mejeriproduktion. Det betyder att de lägger stort värde på även mindre leverantörer i områden och ser till att alla kan lägga ett anbud. Snittpriset av de mindre köttleverantörerna verkar dock vara lägre jämförd med snittpriser för kött från andra kommuner.

Varje kommun verkar sätta ett stort värde på lokala produkter och vill hjälpa till små leveratörer att kunna lägga ett anbud men en så länge är det bara Kommun 1 som har en distributionscenter.

Emellertid måste man också tänka på att vissa kommuner kan se bort från en distributionscenter på grund av kommunens storlek. För vissa kommuner löna det sig inte att samla alla leveranser på ett ställe, antingen eftersom det finns bara väldigt få offentliga enheter eller eftersom leveransförbindelser är för långa.

Referenser:

Anton Johansson. Personligt telefon-intervju (30 Oktober, 2018)

Eksjö Kommun Hemsida, Offentlig upphandling <https://www.eksjo.se/naringsliv/upphandling-och-inkop/upphandlingar>

Emma Persson. Personligt telefon-intervju (30 Oktober, 2018)

Fackligaorganisationer.se. (2018). Vad är offentlig sektor?. [Weblog]. Retrieved 5 November 2018, from <https://www.fackligaorganisationer.se/offentlig-sektor>

Landets fria . (2017, 21 December). Offentlig sektor köper mer svensk mat. [Weblog]. Retrieved 16 November 2018, from <http://www.landetsfria.se/artikel/131889>

Lantbruk.se. (2018, 24 Augusti). Regeringen vill ha högre krav på offentlig upphandling. [Weblog]. Retrieved 5 November 2018, from <https://www.lantbruk.se/landbruk/regeringen-vill-ha-hogre-krav-pa-offentlig-upphandling/>

Livsmedelsverket.se. (2018). Kontroll av livsmedel. [Weblog]. Retrieved 5 November 2018, from <https://www.livsmedelsverket.se/produktion-handel--kontroll/livsmedelskontroll/offentlig-kontroll/livsmedelsverkets-kontroll-av-livsmedel>

Livsmedelsverket.se. (2018). Måltider i vård, skola och omsorg. [Weblog]. Retrieved 5 November 2018, from <https://www.livsmedelsverket.se/matvanor-halsa--miljo/maltider-i-var-d-skola-och-omsorg>

Malmberg, Å. (2018, 20 September). Kartläggning: Kommuner köper mer svenskt kött. [Weblog]. Retrieved 16 November 2018, from <https://www.lantbruk.se/landbruk/kartlaggning-visar-flera-kommuner-koper-mer-svenskt-kott-efter-katastrofsommaren/>

Nässjö Kommun avtalsdatabas <https://www.e-avrop.com/Nassjo/e-Avtal/Default.aspx>)

Visma Opic <https://www.opic.com/>

Qvarford, E. (2018, 8 Augusti). Kommunerna kan ställa hårdare krav när de upphandlar kött . [Weblog]. Retrieved 5 November 2018, from <https://www.svensktkott.se/aktuellt/press/pressmeddelanden/kommunerna-kan-stalla-hardare-krav/>

Lea Pegels och Richard Rosengren

JÖNKÖPING UNIVERSITY
Jönköping International
Business School

Astrid Lindgrens Hembygd
Lokalt ledd utveckling

Lokalt ledd utveckling
LEADER
VÄSTRA SMÅLAND